

Elemi csapás

Komédia

Irla Tamási Áron

S Z E M É L Y E K

Csutora, kárvallott gazda	Biztosítási ügynök
Teréz, a Csutora asszony- leánya	Faügynök
András, a Teréz legénykéje	Képviseelő
Pap, helybeli	Tudós
Uzsorás örmény	Író
Susztár	Birtalan, gazda
	Takó, gazda
	Koldus

Sztin: a Csutora leégett háza. Űszkös, szenes gerendák; egészen és félig leégett bútorok és ruhadarabok. Egyik oldalon fekete házfal. A háttérben is leégett házak romjai és meredező falak; kémények és fekete fák. Csak a templom áll, jó messze, épen.

TERÉZ arca, mint a csendes tébolyulté. Palacsintasütőt tart egy vaskályha fölött, amely a romok között négy lábával az égnék mered. Énekel. „Ékes virágszál, kit Szent Anna szült...”

CSUTORA szenes gerendán ül és üres pipáját nézegeti. Te ott mit csinálsz, Teréz?

TERÉZ. Palacsintát sütök.

CSUTORA. S azt kinek?

TERÉZ. A vendégeknek.

ANDRÁS. Tűz sincs s a kályha is kukkra áll, nagyapó! *Odaszalad az anyjához. Nem a kályha lábánál kell sütni, hanem a tetején!*

TERÉZ. Te ki fia vagy, lelkem?

CSUTORA. Gyere vissza, András! Ne szólj az anyád dolgába!

ANDRÁS visszafut a nagyapjához. Édes nagyapó, úgy-e anyám félig megbolondult?

CSUTORA. Félig nem.

ANDRÁS. Máskor nem így sütte a palacsintát!

CSUTORA. Így olcsóbb...

BIRTALAN érkezik, de mielőtt még odaérne. Ne búsuljon, Mihály bácsi. Jó hír van!

CSUTORA oda sem néz. Hol?

BIRTALAN. Itt a számban.

CSUTORA. Akkor az bajosan lehet jó. Mert ha jó volna, eddig lenyelted volna.

TAKÓ szintén érkezik. Adjunk hát a jó Istennek, hogy letekintett reánk, szegény kárvallottakra.

BIRTALAN. Letekintett, mert urak érkeztek hozzánk. Hárman vannak. Mind a hárman segélyben akarják részesíteni a leégetteteket. Teréz felé néznek a gazdák. Hát Teréz ott mit csinál?

CSUTORA. Süti az uraknak a palacsintát.

Harangoznak.

ANDRÁS. Ki húzza a harangot, édes nagyapó?

CSUTORA. Aki ráér.

ANDRÁS. Mert a harangozó is beléveszett a tűzbe.

BIRTALAN. A harangot az uraknak húzzák, hogy a segéllyel megérkeztek.

TERÉZ *a harangszóra felfigyelve, majd leteszi a palacsintasütőt és ajtótos énekkel elindul a templom felé.*

CSUTORA *az üres pipát mutatja a gazdáknak.* Egy kicsi dohányotok van-e?

BIRTALAN. Maga se pipáljon örökké.

CSUTORA. Hát mit csináljak?

TAKÓ. Legyen istenfélő.

CSUTORA. Az is füstöl?

TAKÓ. Mert ha istenfélők léttünk volna, most nem volna fekete omladék az egész falu.

BIRTALAN. Elég az ilyen beszéd-ből. Ne fújjuk a semmit, amikor itt van a segély! Pénzt adnak s fát adnak, s gabonát adnak. Aszerint, hogy ki miféle s mennyi kárt valott.

CSUTORA. S azt a sokat ki'adja?

BIRTALAN. Azt egyrészt a kormány, s másrészt a párt. De a városok is hozzájárultak s mindenféle úri társaságok. Eltelik egy kicsi idő s úgy felépül az egész falu, mintha tűz nem is lett volna.

CSUTORA. S azt ki mondta?

BIRTALAN. Ezek az urak mondják.

CSUTORA. Vajjon bízzam-e?

BIRTALAN. Bizhatik.

TAKÓ. De csak az Istenben!

BIRTALAN *Takóhoz fordulva.* Neked senki sem mondta volt, hogy pap légy?

CSUTORA. A felesége eleget mondotta.

PAP *nagy szálmakalaphban sietve érkezik.* Jöjjenek gyorsan a gyülekezetbe!

Birtalan és Takó felállnak, Csutora ülve marad.

PAP. Jöjjenek, egy-kettő!

BIRTALAN. Már osztják, plébános úr?

PAP. Mit?

BIRTALAN. A segélyt.

PAP. Azt még nem.

BIRTALAN. Hát?

PAP. Beszédeket mondanak. Itt van egy hírneves képviselő, egy író és egy tudós. Mind beszélni fognak a népnek! Jöjjenek hamar, mert ha nem leszünk elegenden, kevesebb segélyt adnak!

BIRTALAN. Akkor menjünk sebesen. *Csutorához.* Jöjjön, Mihály bácsi! Szökjék fel!

CSUTORA. Nem szökhethném.

PAP. Maga mért nem akar jönni, Mihály bácsi?

CSUTORA. Őrzöm ezt a házat, nehogy felgyűjtse valaki.

PAP. Az Isten csak a jó embereket teszi próbára, Mihály bácsi. De ugyancsak ő az, aki ismét megsegíti.

CSUTORA. Ő meg. Most is úgy hajgálja le a pénzt, hogy itt négyen alig győzzük szedni.

PAP. Maga mióta beszél így?

CSUTORA. Amióta kérdezik.

TAKÓ. Hagyjuk az öregét magára, plébános úr. Ha magára marad, úgy a Szentlélek talán hamarabb reászáll.

CSUTORA. Annak is van annyi esze, hogy módosabb helyre szálljon.

TAKÓ. Menjünk, plébános úr, mert mind elkárhozunk ezen a helyen.

PAP. Nézze öreg, ha még egyszer

effélet mer mondani, akkor igen furcsa leszek.

CSUTORA Hát azt hogy csinálja?

BIRTALAN *kedélyt akar vegytleni a dologba.* Ugy, hogy kifordítja a kalapját.

CSUTORA. Én a szemivel is megelégszem.

TAKÓ *megfogja a papnak a karját.* A jó Istenre kérem, jöjjön, plébános úr! Jöjjön, mert itt közel van a pokol!

PAP *elhárítja Takót.* Ez már sok! Kénytelen vagyok jelentést tenni a püspök úrnak, hogy vonja meg Csutora Mihálytól az egyház áldásait.

CSUTORA *szeliden felmutatja a pipát.* Nincs egy kis dohányja?

PAP *egyszerre megenyhül.* Mért nem mondta előbb, hogy mi baja van?

TAKÓ *boldogan.* Istenem, te megadod örökké a békeséget alkalmas időben!

BIRTALAN *kacag.* Na, mehetünk a gyülekezetbe.

PAP *elveszi Csutorától a pipát és nézi.* Hol vette, Mihály bácsi?

CSUTORA. A pudli mellett.

PAP. Kedves pipa.

CSUTORA. Csakhogy a szó nem dohány. Tessék ideadni azt a pipát. Visszaveszi.

TAKÓ. Ha dohány és gyufa nem volna, akkor a Mihály bácsi háza sem volna leégve.

CSUTORA. Ha szamárnem volna, most nem lett volna aki szóljon.

Pap és Birtalan kacagnak.

SUSZTER *lobogva érkezik és kiált.* Itt vannak a kapitálisták! A nagy szájhősök!

PAP. Csendesebben, Fejér úr!

SUSZTER *megtorpan a paptól és vissza akar fordulni.*

PAP. Tessék csak idejönni, Fejér úr! Nem fogom uraságodat megenni.

SUSZTER *megáll a pap előtt és hivatalos hangon.* Elveimet fenntartom.

PAP. Ha jók, tessék fenntartani.

SUSZTER. Nem is lehetnek rosszak, mihelyt az ön elveitől különböznek.

PAP. Például miben különböznek?

SUSZTER. Direkt mindenben. Én a kor tipikus dolgozója vagyok. Míg ön, már foglalkozásánál fogva is, egy utópia.

BIRTALAN. Beszéljen magyarul, hogy mi is tanuljunk valamit.

SUSZTER. Vannak tudományos meghatározások. Azokat kénytelen vagyok eredetiben dokumentálni.

PAP. Fejér úr, én hajlandó vagyok magát meggyőzni mindarról, emiben ellenkező véleményen van velem.

TAKÓ. Inkább menjünk, plébános úr!

PAP *nem hallgat Takóra.* Miben látja a legélesebb különbséget a kettőnk világnézete között?

SUSZTER. Fundamentális különbség az, hogy ön, már foglalkozásánál fogva is hiszi az Istent. Én pedig nem hiszem.

CSUTORA *felneéz a suszterre.* Né, mit mondott! S nem lett semmi baja!

PAP. Tudja mit, Fejér úr? Menjen szépen elmeorvoshoz.

SUSZTER. Kérem, bizonyítsa be, hogy van Isten.

CSUTORA. Nehogy hebizonyítsa, plébános úr!

TAKÓ *megragadja a papnak a karját.* Jöjjön innét, plébános úr! Jöjjön, mert reánk szakad az ég!

Nagy Imre 1930

TAMÁSI ARON

Nagy Imre lametszete

PAP *sajnálkodó szelldséggel*. Szánjátok ezt a szegény, elveszett embert . . .

A pap, *Birtalannal és Takóval együtt elmegy.*

SUSZTER *Csutura mellé ül*. Maga mit szól ehhez, Csutura bácsi?

CSUTORA. Ne töltse ilyenekkel az időt.

SUSZTER. Magát még nem fertőzték meg sem a papok, sem a kapitalisták.

CSUTORA. Van egy kicsi dohánya?

SUSZTER. Sajnálom, nincs.

CSUTORA. Akkor maga is egy hiten van a pappal.

SUSZTER. De én kerítek magának dohányt, ha megmondja a véleményét.

CSUTORA. Ha kerít, akkor megmondom. Maga cipőt csinál, s a plebános úr hiszi az Istent.

SUSZTER *gondolkozik*.

CSUTORA. Na, menjen s kerítsen. Osztan mondok egyebet is.

SUSZTER. Tessék itt megvárni. *Gyorsan elmegy.*

ÜGYNÖK *szembejön a suszterrel, megállítja s mézesen*. Klein vagyok, a Magyar Nép Biztosítási Részvénytársaság tisztviselője. Itt az alkalom, kézhez jöttem. Kössünk kedvező üzletet.

SUSZTER. Miféle üzletet?

ÜGYNÖK. Épület, üzlet, termény.

SUSZTER. Égyik sincs. *Gyorsan továbbmegy.*

ÜGYNÖK *Csutura elé jön és meghajtja magát*. Klein vagyok, a Magyar Nép Biztosítási Részvénytársaság tisztviselője. Ön birtokos, ugyebár?

CSUTORA. Nem lássa, hogy ülök!

ÜGYNÖK. Látom, kérem, de a foglalkozása után voltam bátor érdeklődni. Birtokos, ugyebár?

CSUTORA. Az úr mért nem jár másodmagával?

ÜGYNÖK. Miért, kérem?

CSUTORA. Maga kérdezzetne, s a másik feleletne.

ÜGYNÖK *kényszeredetten nevel*. Nagyon komoly ügyben szeretnék beszélni. Méltóztassék elhinni nekem, hogy az az intézet, amelynek én képviselője vagyok . . .

CSUTORA. Hát az úr képviselő?

ÜGYNÖK. Az vagyok, kérem.

CSUTORA. Aki segélyt hozott?

ÜGYNÖK. Ugy van. Segítő szándékkal jöttem.

CSUTORA. Akkor üljön le. *Mutatja maga mellett a helyet.*

ÜGYNÖK *zsebkendőt terít a gerendára és leül, a táskájából füzetet vesz elő*.

CSUTORA. Lám, keresse ki a nevetet.

ÜGYNÖK. Még ezután fogjuk az ön nevét beírni. Hogy hívják?

CSUTORA. Csutura Mihály.

ÜGYNÖK *írja*. A foglalkozása?

CSUTORA. Kárvalló.

ÜGYNÖK. Birtokai is vannak, ugyebár?

CSUTORA. Ugy csúfolják.

ÜGYNÖK. Hány hold?

CSUTORA. Lehetne több is.

ÜGYNÖK. De mennyit írjak be?

CSUTORA. Én nem parancsolhatok az úrnak.

ÜGYNÖK. Ezt a rubrikát majd a végén fogjuk kitölteni. Hány éves tetszik lenni?

CSUTORA. Tízennyolc.

ÜGYNÖK. Hát az hogy lehet?

CSUTORA. Ugy, hogy nekem ennyi tetszik.

ÜGYNÖK *kényszeredetten nevel*. Háza van?

CSUTORA. Benne ül. Nem lássa, mekkora ablakai vannak?

ÜGYNÖK. Ez volt az öné? *Feláll.* Fogadja részvéteimet.

CSUTORA. Köszönöm, hogy résztvesz. Meglássa, hogy ketten milyen hamar felépítjük.

ÜGYNÖK. Remélem, a jövőben biztosítani fogja. Látja, most is ha biztosítva lett volna, egy csomó pénzt fizetnének ki magának.

CSUTORA. Hát én irtam volt egy levelet.

ÜGYNÖK. Kinek?

CSUTORA. A vejemnek.

ÜGYNÖK. Hát ő is ott van, ahol én?

CSUTORA. Egy emelettel alább.

ÜGYNÖK. Az életbiztosításnál?

CSUTORA. Éppen ott.

ÜGYNÖK. S milyen beosztása van?

CSUTORA. Két méter hosszú, s egy félméter széles. Örökké sötétben van s fekszik.

ÜGYNÖK. Hát az hogy lehetséges?

CSUTORA. Ugy, hogy meghót.

ÜGYNÖK *nevet.* Kössünk jégkár-biztosítást.

CSUTORA. Nem jég volt, hanem tűz.

ÜGYNÖK. A tüzet már lekéstük, de a jeget még megelőzhetjük.

CSUTORA. Tőlem megelőzhetjük, ha előbb megmondja, hogy mennyi segélyt irt oda be. Abba a füzet-félébe.

ÜGYNÖK. Miféle segélyt?

CSUTORA. Segélyt az égetteknek. Hiszen az előbb monda, hogy maga az a képviselő.

ÜGYNÖK. Miféle képviselő?

CSUTORA. Aki segélyt hozott az etteknek.

ÜGYNÖK *feláll, bosszúsán nézi körmos zsebkendőjét, majd elteszi.* Maga mit gondol?! Jótékony marha vagyok én? Becsületes tisztviselő

vagyok! S tegye máskor a nagyapját bolonddá!

ÖRMÉNY *már megérkezett, s az ügynökhöz.* Maga mit kiabál itt?

ÜGYNÖK. Magához ki szólt?

ÖRMÉNY. Kotródjék ell! S ne csalja még azt is, aki tönkrement! ÜGYNÖK *csúfolódva.* Magát minek hívják? Bagdálnak, ugy-e? Neki, neki!... *Undorral elmegy.*

ÖRMÉNY *Csutura mellé leül.*

CSUTORA. Van egy kicsi dohánya, Zakariás úr?

ÖRMÉNY. Biza nincs, Csutura bácsi. Nem vagyok dohányos.

CSUTORA. Hát azt a fürge susztert nem látta-e valahol?

ÖRMÉNY. Éppen most vitték el a csendőrök.

CSUTORA. Bár engem is elfogatna valaki.

ÖRMÉNY. Ilyent ne beszéljen. Azok a csendőrök nagyon megverik az embert.

CSUTORA. Jobban, mint az Isten?

ÖRMÉNY. Nem szégyelli magát? Ha így elcsügged, mire fog menni?

CSUTORA. Adósságra.

FAÜGYNÖK *kofferrel a kezében, lassan közeledik.*

ÖRMÉNY *észreveszi a faügynököt, hamar feláll és Csutorához.* Várjon, most pénzt keresünk. A faügynök elé siet és megállítja. Halt! Nem szabad ehhez az emberhez közelíteni, csak jeggyel.

FAÜGYNÖK *Csutura felé kandikál, de az örmény előtte áll.* Miért?

ÖRMÉNY. Azért, mert minden szava szenzáció.

FAÜGYNÖK. S miket beszél?

ÖRMÉNY. Megmondja a multat s a jövődöt. Megmondja, hogy mit csináljon, hogy jó legyen.

FAÜGYNÖK. S mennyiért?

ÖRMÉNY. Egy korona.

FAÜGYNÖK *kifizeti.*

ÖRMÉNY *odadíltja a faügynököt Csutora elé. Most tessék kérdezni tőle bármit.*

FAÜGYNÖK *kérdezi.* Mi van ebben a kofferben?

CSUTORA. Amit belé tett.

FAÜGYNÖK. Csalók! Fel fogom jelenteni!

CSUTORA. Ha nem szökdődik, akkor megmondom, hogy mi van a kofferben.

FAÜGYNÖK. Tessék megmondani!

CSUTORA. Fadarabok vannak.

FAÜGYNÖK *elámul.* Ezt eltalálta! *Kinyitja a koffert és fadarabokat szed ki, amelyeket mintának hordoz.*

ÖRMÉNY. Még egyet kérdezhet.

FAÜGYNÖK. Tessék mondani valamit a jövőmre vonatkozólag.

CSUTORA. Ha sokat iszik, négy-lábon fog járni. Amikor meghal, többet nem él. S a fát holta után is magával viszi.

FAÜGYNÖK. Ezek olcsó szellemeskedések.

ÖRMÉNY. Hát mit akar egy koronáért? Fizessen többet s akkor jobbakat mond.

FAÜGYNÖK. Igen, mert bolond vagyok! *Kezdi visszarakni a fadarabokat, majd hirtelen megáll. Önök idevalók?*

ÖRMÉNY. Ez a jövendőmondó ember ide s én a faluba.

FAÜGYNÖK *Csutorához.* Tűzkárosult?

CSUTORA. Képviselő?

FAÜGYNÖK. Igen. Az Épületfa Részvénytársaság képviselője vagyok. Olcsó és jó anyagot szolgálunk. *Mutatja a fadarabokat.* Tessék megnézni ezt a minőséget.

CSUTORA. Jól ég?

FAÜGYNÖK. Éppen, hogy nem. Preparálva van.

CSUTORA. Akkor írjon fel egy házra valót.

FAÜGYNÖK. Szabad a becses nevét?

CSUTORA. Csutora Mihály.

FAÜGYNÖK *trja.* Mennyi előleget tetszik fizetni?

CSUTORA. Hát azt mire?

FAÜGYNÖK. Az épületfára.

CSUTORA. Az urat honnét eresztették el? Idejön, hogy segélyt hozott s hát mindjárt pénzt kér.

FAÜGYNÖK. Ki hozott segélyt?

CSUTORA. Az úr.

FAÜGYNÖK *mérgesen összepakol.* Azt hiszi, hogy mi is lopjuk a fát, mint a falusiak? *Gyorsan elmegy.*

CSUTORA *az örményhez.* Maga mivel sérté meg ezt az urat?

ÖRMÉNY. Hát én egy szót se szóltam.

CSUTORA. Azért haragudt meg?

ÖRMÉNY. *Törődöm is én vele. . . Megint leül.* Hallgasson ide, Csutora bácsi. Magának most kölcsönre van szüksége, hogy felépíthesse a házát. Maga tudja, hogy én mindig jó szívvel voltam maga iránt. Most is azt mondom, hogy ne menjen a bankba kölcsönért, mert ott lenyúzzák magáról a bőrt. Egyáltalában ne menjen sehová, mert én arra a földjére, amelyik a malom alatt van, adok magának pénzt. S aztán, ha nem akar fizetni, én a földdel is megelégszem.

CSUTORA. Csaljon meg mást.

ÖRMÉNY. Én nem akarom megcsalni, ember!

CSUTORA. Azt a koronát adja ide.

ÖRMÉNY. Miféle koronát?

CSUTORA. Amit a kufferes fizetett.

A képviselő, a tudós és az írő közelednek, nézegetve a romlást.

ÖRMÉNY *jeldll.* Köszönje meg,

ha fel nem jelentem. Gyorsan megindul s menet nagyot köszön a képviselő felé. Alászolgája, méltóságos úr!

KÉPVISELŐ. Jó napot.

Az urak mutogatnak Csutura felé és lassan odajönnek. A képviselő előre lép, a másik kettő hátrább marad, figyelőállásban.

KÉPVISELŐ. Jó napot kívánok, bácsikám!

CSUTORA ránéz, majd a fejét visszaereszti és nem szól.

KÉPVISELŐ. Jó napot köszöntem, bácsi!

CSUTORA nem szól.

KÉPVISELŐ még emeltebb hangon. Adjon Isten, bácsi!

CSUTORA. Adjon az Isten.

KÉPVISELŐ. Már azt hittem, hogy maga süket.

CSUTORA. Sok mindent hisz az ember, amikor szépen fel van öltözve.

KÉPVISELŐ. Miért nem fogadta az első két köszöntésemet?

CSUTORA. Az urak hányan vannak?

KÉPVISELŐ. Hárman.

CSUTORA. S három ember hányat köszön?

KÉPVISELŐ. Hármat.

CSUTORA. Na, azért. Tessék helyet foglalni.

KÉPVISELŐ. Köszönjük, de nem időzhetünk sokáig. Csupán azért jöttünk, hogy segítsünk valamit a nép baján. Én tudniillik képviselő vagyok. *Hátrafordul és mutatja.* Ez az úr tudós, a legnagyobb népszakértő. Ez pedig egy író, kifejezetten a nép írója.

ÍRÓ *előbbre lép.* Olvasott valamit tőlem?

CSUTORA. Én aztán nem.

ÍRÓ. A Vasgaluska című regényemet sem olvasta?

CSUTORA. Én nem. Csak a „Segély” című regényéről hallottam.

ÍRÓ *meglepdőve néz körül.* Segély?

CSUTORA. Igen. Nem azt hozta?

ÍRÓ *felvonja a vállát, hogy fogalma sincs semmi segélyről.*

KÉPVISELŐ *ő lép előtérbe.* Az író úr nem hozott egyelőre segélyt...

CSUTORA *felnéz a képviselőre.* Tudtam, hogy maga hozta.

KÉPVISELŐ. Egyelőre én sem hoztam, de...

CSUTORA. Hát az úr sem igazi képviselő?

KÉPVISELŐ. Az vagyok! És szóvá is fogom tenni a parlamentben ezt a szerencsétlenséget, ami a faluban tűz által történt. Sőt, annak is szívesen utána járok, ha magának valami különleges kívánsága van. Tessék csak nyugodtan most szólni.

CSUTORA *hallgat.*

KÉPVISELŐ. Hát nincs semmi kívánsága?

CSUTORA. De van.

KÉPVISELŐ. Mi?

CSUTORA. Az, hogy örököljek hirtelen magától.

KÉPVISELŐ *visszafordul és mutatja, hogy az öreg meg van zavarodva.* Talán menjünk is innen.

TUDÓS. Szeretnék én is néhány szót beszélni. *Előrelép.* Mondja bácsi, maga igazi székely, úgy-e?

CSUTORA. Vetkezzem le?

TUDÓS. Én a származása után érdeklődöm. Meg tudná mondani nekem, hogy honnan származott?

CSUTORA. Apámtól s anyámtól.

TUDÓS. De Attila volt az ősapja! *Leveszi a Csutura kalapját s mutogatva magyardzza.* Tessék nézni, igazi hún koponya! Kérek fej,

szögletes homlok, kiálló pofacson-
tok, villogó fekete szem! *Tapo-
gatják.*

*KOLDUS megérkezik és a kalap-
jába pénzt kunyerál az uraktól.*

*KÉPVISELŐ a koldushoz. Menjen
dolgozni s ne zavarjon minket!*

*CSUTORA a koldushoz. Jöjjön s
üljön le mellém!*

KOLDUS leül.

*CSUTORA. Ugy látom, hogy maga
is Attilától született.*

*KOLDUS. Én nem tudom, minek
hívták apámat, mert bitangban let-
tem volt.*

*CSUTORA a koldushoz. Van egy
kicsi dohánya?*

*KOLDUS. Lesz valahol. Előkotorja
és odaadja Csutorának.*

*ANDRÁS ijedten fut oda. Édes
nagyapó! Jöjjön hamar, mert édes-
anyám egészen megbolondult!*

CSUTORA. Hol van?

*ANDRÁS. Tova, egy leégett ház-
helyen. Ott mosdik a korommal.*

*ÍRÓ. Ezt megnézzük! Ebből
novellát írunk! Gyertek!*

*Az író, utána a politikus, s utána
a tudós elindulnak.*

*CSUTORA éppen rágyújt, hosszan
néz az urak után, majd Andráshoz.
Pökjél helyettem hamar egyet!*

Függöny

A NORMANN NÉPET, mely a középkor elején Skandináviában lakott s
onnét kelt hódító és zsákmányoló utakra remek evezőshajóin, az
európaiak varég, s viking — vicing, vizing — néven is emlegették. De
volt egy negyedik nevük is: ez „evezős”-nek mondta őket. A név
akkori alakját ma már nem lehet pontosan rekonstruálni, csak azt
tudjuk, hogy az evezőt az ógermánok *roder* vagy *runder* névvel jelölték.
Ez a furcsa elnevezés azért fontos, mert azon a vidéken maradt meg,
ahol az orosz nép történetének első szakasza a kilencedik században
végbement. Hogy hogyan ment végbe, azt a legrégebb orosznyelvű kró-
nika részletesen elmondja.

Először is arról értesít bennünket, hogyan jutott Skandináviá-
ból orosz földre Rurik, a vikingek — normannok — varégek fejedelme.
A Finn-öböl partjának lakossága az állandó belső torzalkodások meg-
szüntetésére külföldi fejedelmet kívánt. Rurik elfogadja a meghívást.
Embereivel — az „evezős”-ökkel — áthajózik a Finn-öblön, államhá-
za szervezi az Ilmen-tó környékének szlávjait, majd tavakon és folyókon
tovább nyomulva dél felé, állama határait fokozatosan kiterjeszti. Meg-
tudjuk a krónikás elbeszéléséből azt is, hogy Szent István kortársa,
Vladimir, Rurik fia, majd unokája folytatta a szervezést, régebbi
„evezős” településeket is csatlakozásra bír. Végül is Rurik déduno-
kájá, Vladimir — Szent István királyunk kortársa, — a Szantól és a
Bugtól a Volgáig és Novgorodtól Kievig az összes szlávokat egyesíti.

Vladimir óta a szláv lakosságra is átszállt az „evezős” elnevezés,
mely az Ilmen-tótól a Fekete-tengerig vivő hosszú úton természetesen
sokszorososan átalakult: hol *rudsz*, hol *rusz*, *rosz*, hol *urusz*, *orosz*
lett belőle.

Kallós Ede készült könyvéből: Szavaink eredete.